

GENEZA REFORMSKIH PROCESA RUSKIH ORUŽANIH SNAGA

Dražen Barbarić *

UDK: 355.02(470)
355.1(470)
355.3(470)

Pregledni rad

Primljeno: 22.I.2013.

Prihvaćeno: 17.IX.2013.

Sažetak

Autor pokušava kronološki i segmentirano sažeti najvažnije procese i zahvate pomoću kojih se pokušavala modernizirati i profesionalizirati ruska vojska. Rad se bavi isključivo postsovjetskim razdobljem ruske državnosti i nastoji ukratko predstaviti geostrateški položaj u kojem se tadašnja Rusija zatekla, a koji je dobrim dijelom odredio smjerove mnogih reformi. Prikazujući socioekonomski raspad obrambenog sustava želi se naglasiti selektivna učinkovitost provedenih reformi, pri tome ne gubeći kritičku distancu, ističu se nedostatnosti kod potonjih, te okolnosti i elementi koji su se pokazali kao ključne prepreke istima. Prikazane su konture recentnih strateških ciljeva u razvoju ruske vojske i potencijal njihova efikasnoga ostvarenja.

Ključne riječi: ruske oružane snage, vojna doktrina, modernizacija i profesionalizacija, civilno-vojni odnosi, rusko-gruzijski sukob.

UVOD

Ovaj rad je osmišljen kao prikaz reformskih procesa oružanih snaga Ruske Federacije od sloma Sovjetskog Saveza do aktualnih strateških inicijativa. Takav prikaz, da bi bio smislen, potrebno je smjestiti u geostrateški kontekst jer jedino iz njega je moguće shvatiti čimbenike, dinamiku, ali i rezultate reformi. Stoga će na samome početku biti ukratko prikazan položaj u kojem se Rusija zatekla nakon raspada SSSR-a, bez pretencioznosti da obuhvati sve aspekte položaja ili da detaljno objasni novonastale izazove s kojima se tadašnja Rusija morala suočiti. Drugi dio rada predstavlja razvoj ruske vojne doktrine, prije svega jer on oslikava tromost sustava oružanih snaga, nedostatnost reformskih poteza kojima se loše stanje pokušalo promijeniti i postupan razvoj svijesti o važnosti modernizacije oružanih snaga u političko-vojnim

---

* Dražen Barbarić (drazen.barbaric@gmail.com) je magistar politologije uposlen kao asistent na Odsjeku za politologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

krugovima. U trećem dijelu bit će riječi o socioekonomskim problemima s kojima su se suočavale oružane snage, a koji su producirali širok spektar različitih posljedica i time uzrokovali ozbiljnu eroziju profesionalnosti ruske vojske. Četvrti dio se odnosi na konkretnu implementaciju strateški zacrtanih reformi i njihove rezultate prema pojedinim segmentima oružanih snaga. Naposljetku će biti prikazani aktualni reformski ciljevi koji su neposredno uzrokovani iskustvima i posljedicama rusko-gruzijskog sukoba iz kolovoza 2008.

GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ RUSKE FEDERACIJE NAKON RASPADA SSSR-a

Kraj hladnoga rata i konačni raspad Sovjetskog Saveza nedvojbeno predstavljaju jednu od najvažnijih prekretnica u recentnoj političkoj povijesti. Svojevrсна implozija koja je zahvatila Sovjetski Savez rezultirala je tektonskim poremećajima na geopolitičkoj karti istočne Europe i otvorila kontingentni proces redefiniranja sustava međunarodnih odnosa. Iz tog turbulentnog razdoblja Rusija kao najveća i najmoćnija bivša sovjetska republika izlazi uvelike oslabljena zbog brojnih problema i dilema pred kojima se našla. Primjerice, „nekadašnji odnos između vojnih snaga Istoka i Zapada u konvencionalnim vojnim snagama bio je gotovo trostruko veći u korist Istoka, sada je izmijenjen i Zapad je tri puta snažniji od Rusije, dodaju li se Zapadu i istočnoeuropske zemlje kao i neke bivše sovjetske, tad je odnos 1:5 u korist Zapada” (Vukadinović 1996: 164). Rusija je nastojala ojačati i produbiti veze s bivšim republikama Sovjetskog Saveza stvaranjem Zajednice neovisnih država (ZND), smatrajući to područje prioritetnom interesnom sferom. Kod srednjoeuropskih zemalja pojavio se osjećaj nesigurnosti zbog sigurnosnog vakuuma, a kao jedina opcija rješavanja potonjega isticala se eksplicitna želja i zahtjev za što žurnijim pristupanjem NATO-u, ali i Europskoj uniji. Takvi su zahtjevi bili u potpunoj suprotnosti s maksimalističkim zahtjevom konzervativnijih ruskih vojno-političkih krugova koji su bivše socijalističke zemlje percipirali kao neutralni pojas između NATO-a i transformiranog ZND-a.¹ Od ZND-a se očekivalo da će se nakon raspada Varšavskog pakta ustanoviti kao svojevrсна „ruska obrambena organizacija slična NATO-u” (Žabkar 1998: 140). Umjereniji i realniji ruski pogledi na nove prilike naglašavali su da nakon mnogo stoljeća Rusiji napokon ne prijete nikakva potencijalna vojna invazija ili bilo kakva druga vrsta vojne ugroze, drugim riječima, „unatoč promijenjenom geostrategijskom odnosu ruski ‘heartland’ nalazi se izvan radijusa djelovanja vojnih snaga bilo sa Zapada, Juga ili Istoka” (Vukadinović 1996: 165).

Neporeciva političko-sigurnosna ambivalentnost u kojoj se zatekla postsovjetska Rusija – s jedne strane enormni razmjeri unutarnje slabosti i nemogućnost efikasnog vanjskopolitičkog djelovanja, s druge strane gotovo virtualni teret svjetske velesile i nužnost participacije u kreiranju novoga svjetskoga poretka – determinirala je

---

¹ O različitim perspektivama srednjoeuropskog prostora unutar ruske političko-vojne elite vidi: Vukadinović, 2001.

mogućnosti koje su pred sobom imali kreatori sigurnosne i vojne politike Ruske Federacije. Raspad Sovjetskog Saveza, kao i pripadajući mu sukcesijski proces, ukazali su na brojne slabosti s kojima se ruska administracija u kratkom roku morala razračunati. Primjerice, Rusija je u novonastalim uvjetima morala povući vlastite snage iz istočne Europe, a zanimljivo je da na svom teritoriju nije imala infrastrukturu za njihovo prihvaćanje. Također je raspodjelom oružanih snaga Ruska Federacija izgubila tehnološki najbolje opremljene i borbeno najspremnije jedinice smještene u Bjelorusiji i Ukrajini: od oko 60 divizija i 2500 borbenih aviona Bjelorusija i Ukrajina dobile su 30 divizija i 1200 aviona (Barić 2000: 88). Treba istaknuti da je Rusija, zbog toga što su tri baltičke države (Latvija, Estonija i Litva), Moldavija i Ukrajina proglasile samostalnost, izgubila „glavne elemente pomorske znanstvene, tehničke i logističke infrastrukture na Baltiku i Crnom moru“ (Žabkar 1998: 137). Nasuprot tome, Rusiji je itekako išlo u prilog zadržavanje cjelokupnog nuklearnog arsenala,² što će se kratkoročno pokazati kao adekvatna zamjena za razvoj konvencionalnih snaga, međutim, dugoročno je to bio uteg oko vrata njihovoj modernizaciji. Upravo je pitanje odnosa i razvoja konvencionalnih i nuklearnih snaga dovelo do rascjepa unutar ruskih vojno-političkih krugova³. Jedna koncepcija, koju je predvodio tadašnji ministar obrane maršal Igor Sergejev, zalagala se za jačanje nuklearnih snaga kojima bi se odvratila svaka izvanjska vojna opasnost. Prema drugoj koncepciji, za koju se zalagao načelnik Glavnog stožera general Anatolij Kvašnjin, trebalo je jačati konvencionalne snage i na taj način ih uravnotežiti s nuklearnima. Ta je koncepcija nakon smjene ministra Sergejeva izašla kao formalni pobjednik, ali su unatoč tome u vodećim vojno-političkim krugovima ostale zastupljene obje koncepcije. U godinama što su slijedile došlo je do sustavnog zanemarivanja oružanih snaga pri čemu se uglavnom misli na nedovoljna financijska ulaganja, odgađanje profesionalizacije, te na nadomjestak reformi konvencionalnih snaga mogućnošću upotrebe nuklearnog oružja. Usporedbe radi, 1994. Ruska Federacija je raspolagala s tek trećinom vojnih snaga i trećinom proračuna u usporedbi sa Sovjetskim Savezom. Jedan od većih financijskih problema predstavljali su umirovljeni vojnici⁴ jer se golem dio proračuna morao preusmjeriti u mirovine prijevremeno umirovljenih vojnih profesionalaca, taj udio je 1995. iznosio „53,6 posto cjelokupnog vojnog proračuna, dok je taj postotak u SAD-u iznosio tek 28 posto“ (Žabkar 1998: 129). Za razliku od SAD-a, koji je 1995. utrošio 40 posto obrambenog proračuna na istraživanja i razvoj nove opreme i oružja, Rusija je na istraživanje i razvoj potrošila 31,4 posto obrambenog

² Vojna doktrina Ruske Federacije donesena u studenom 1993. pod nazivom *Osnovne odredbe vojne doktrine Ruske Federacije* definira tzv. princip prve neupotrebe, međutim, eksplicitno su definirana dva izuzetka u kojima je moguće upotrijebiti nuklearno oružje: protiv zemalja koje takvo oružje ne posjeduju ako takva država, povezana sporazumom o savezu s državom koja posjeduje nuklearno naoružanje, napadne Rusku Federaciju i njezine saveznike; ako takva država surađuje s nuklearnom silom u izvođenju ili pružanju potpore invaziji ili oružanoj agresiji protiv Ruske Federacije, njezina teritorija, oružanih snaga, drugih službi i njezinih saveznika (Barić 2000: 101).

³ O sukobu Kvašnjinina i Sergejeva detaljnije vidi: Umbach, 2002.

⁴ Između 1991. i 1992. otprilike 400 000 časnika je napustilo vojnu službu (Haas 2011: 8).

proračuna. U vojnoj industriji pad je bio još drastičniji: od 1991. do 1994. godišnja proizvodnja oružja u Rusiji je smanjena s 900 na 40 tenkova, s 3000 borbenih vozila pješništva na 400, s 255 na 55 borbenih zrakoplova, s 350 borbenih helikoptera na 100, te sa 100 strategijskih raketa na 25 (Žabkar 1998: 128–129). U ovom kratkom odlomku navedeni su tek fragmenti sustavne zanemarenosti vojnog aparata pa ne čudi što je takav neozbiljan pristup oružanim snagama doveo do manifestacije svih njihovih slabosti u Prvom čečenskom ratu (1994.–1996.). Upravo će čečenski sukobi i povećana mogućnost terorističkih napada, uz dolazak Vladimira Putina na vlast i njegovu ambiciju da se Rusija vrati na globalnu scenu, dovesti do ozbiljnijih reformskih zahvata i modernizacije oružanih snaga.

SOCIOEKONOMSKA EROZIJA I PROBLEMI RUSKIH ORUŽANIH SNAGA

Predstavljanje konkretnih reformskih procesa bez kratkog pregleda otežavajućih okolnosti i ključnih prepreka s kojima su se ti procesi suočili ne bi odražavalo cjelovitu sliku postojećeg stanja niti mukotrpnost tih procesa. Socioekonomski aspekt vojne službe⁵ pokazao se kao nerješiva boljka svih dosadašnjih administracija. Generiranje ogromnih konvencionalnih snaga u sovjetskom razdoblju, te njihovo neadekvatno zbrinjavanje i integracija u tokove tržišnoga gospodarstva, kao i drastičan pad životnog standarda vojnih kadrova u postsovjetsko doba, odredili su problemske tokove s kojima će se svaki pojedini reformski potez morati suočiti. Marcel de Haas ističe korelaciju socioekonomskog statusa vojnih snaga i razine njihove profesionalnosti i spremnosti: „Kombinacija užasnih socijalnih uvjeta, niske razine morala, neobrazovanih i nedovoljno zdravih ročnika, mnogih praznina u vojnim garnizonima, te nedostatak sredstava (u smislu goriva, rezervnih dijelova i održavanja) jako su oštetili razinu profesionalizma u ruskoj vojsci“ (2011: 9). Ti problemi vrhunac dostižu za vrijeme drugog predsjedničkog mandata Borisa Jeljcina i prelijevaju se kao temeljni problem s kojim se suočila administracija predsjednika Putina. Suština problema odnosila se na „katastrofalno nizak životni standard profesionalnog sastava koji se osjetio dvojako – kao nedovoljna osobna primanja i neadekvatno rješavanje stambenog pitanja“ (Ogorec 2008: 186). Katastrofalnu financijsku situaciju najbolje opisuje bivši ministar, general Anatolij Kulikov, koji slikovito zaključuje da se „brod vojne reforme u Rusiji razbio o stijene ekonomske realnosti“ (Konovalov i Oznobischev 1999: 32). Niska primanja dovela su do poremećaja u vojnoj stratifikaciji između viših i nižih časnika ne samo zbog sličnih (niskih) primanja, nego i zbog sve sličnijih privilegija i načina života koji su prakticirali. Primjerice, razdoblje na koje se de Haas referira (2008) obilježeno je mizernim plaćama vojnoga kadra – plaća poručnika iznosila tek dvije trećine prosječne plaće u Rusiji, dok su ročnici tada mjesečno primali tek 18 dolara (de Haas 2011: 26). Pojavio se i zanimljiv fenomen koji je direktna posljedica navedene situacije – nadležni zapovjednici „iznajmljivali su“ vojnike za obavljanje najšireg spektra civilnih poslova izvan oružanih snaga, pa

⁵ O problematici plaća u ruskim vojnim snagama detaljnije vidi: Giles, 2007a.

čak i kao osobnu poslugu časnicima (Giles 2007b: 3). Likvidaciji potonjeg posvetio se tadašnji ministar obrane Sergej Ivanov uvodeći rigorozne sankcije za časnike koji su prakticirali takav oblik eksploatacije vojnika. Nadalje, stroge sankcije su uvedene i za česte pojave falsificiranja i ilegalne trgovine putnim nalozima, hranom i medicinskim potrepštinama namijenjenim vojsci. Unatoč tome, korupcija, zloupotreba pozicija i mogućnosti raspolaganja materijalnim dobrima teško su iskorjenjivi jer su poprimili sistematski karakter. Nepostojanje vanjskoga nadzora, prije svega civilno-demokratskog, uvelike otežava razbijanje i borbu protiv kriminala koji je postao sustavan i proširio se cijelom strukturom oružanih snaga.

Socioekonomsko pustošenje vojnih snaga ubrzo je postalo egzistencijalno pitanje, a samim time i pitanje morala, profesionalnosti, pa i kriminaliteta, o čemu svjedoči podatak da su početkom ovog stoljeća „gotovo trećinu svih kriminalnih djela u Ruskoj Federaciji počinili pripadnici oružanih snaga, policije i drugih vojnih struktura države” (Ogorec 2008: 190). Katastrofalno stanje oružanih snaga rezultiralo je porastom samoubojstava, čega je bio svjestan i javno je o tome govorio i tadašnji ministar obrane Sergej Ivanov, i to uglavnom vojnika i nižih dočasnika, nerijetko pod utjecajem alkohola i droge. Unutar vojnih struktura povećala se brutalnost tzv. *dedovščina*,⁶ tj. eksploatiranje i fizičko maltretiranje mlađih od strane starijih vojnika ili časnika, često s kobnim posljedicama. Primjerice, samo tijekom 2005. na odgovornost je pozvano 550 časnika, među kojima i pet generala, zbog čega je ruska javnost postala osobito senzibilizirana na svaki oblik *dedovščine* (Ogorec 2008: 191). Direktnom zlostavljanju najčešće su izloženi ročnici od kojih se neprestano iznuđuju cigarete ili novac, a u suprotnom dolazi do šikaniranja i fizičkog nasilja. Na višim razinama uglavnom je riječ o ucjenama i iznuđivanju od strane nadređenih časnika.

Nestručnost i odsutnost discipline najbolje oslikava podatak da je „broj nesretnih slučajeva u službi ili izvan nje zbog nemara, nesposobnosti, nepažnje, neobučeniosti i maltretiranja, postao viši od gubitaka koje su ruske oružane snage imale u borbenim djelovanjima u Čečeniji” (Ogorec 2008: 193). Povećan je i broj dezertera, na čije se potrage utrošilo mnogo sredstava ionako slabašnog vojnog proračuna. Treba istaknuti da je rusko Ministarstvo obrane u dezertere ubrajalo i sva ubojstva koja su se dogodila unutar oružanih snaga, a gdje nije pronađeno truplo žrtve (Giles 2007b: 7). Pretpostavka je da se na godišnjoj razini dogodi oko 3000 neborbenih smrtnih slučajeva (Giles 2007b: 8). Jedno od gorućih pitanja ruske vojske je stambeno pitanje bivšeg vojnog osoblja zbog čijeg su rješavanja nekadašnje vojne baze pretvorene u tzv. vojne gradiće i za njihovo se održavanje trošio golem novac dok je za prehranu jednog vojnika država izdvajala tek „20 rubalja na dan” (Ogorec 2008: 188). Kroničan nedostatak novca rezultirao je golemim padom morala i stege u vojsci, a time i ugleda oružanih snaga. Nizak ugled oružanih snaga u društvu potaknuo je masovno izbjegavanje služenja vojnoga roka pa je tek svaki deseti obveznik služio vojni rok, a 2001. zbog izbjegavanja služenja vojnoga roka osuđene su 1734 osobe. Naravno, sve zajedno je urodilo drastičnim padom kvalitete vojničkog i časničkog kadra. Došlo je i do odljeva visokoobrazovanog časničkog kadra koji bi nakon školovanja na

⁶ O fenomenu *dedovščine* detaljnije vidi: Giles, 2007b.

teret vojnog proračuna karijeru nastavljao izvan vojnog sektora. Ne treba posebno isticati da je kumulativni učinak tih problema rezultirao enormnom degradacijom borbene spremnosti, motiviranosti i mogućnosti izvođenja operacija predviđenih strateškim dokumentima. Pad ugleda oružanih snaga u društvu, zajedno s neizvjesnim ekonomskim statusom i velikom mogućnošću izlaganja psihičkom i fizičkom nasilju, rezultirao je nemogućnošću kvalitetne selekcije kadrova i njihove postupne profesionalizacije. Ovaj kratki prikaz pokazuje stanje očaja u kojem su se zatekle ruske oružane snage na početku 21. stoljeća. Takav trend nazadovanja prekinut je dolaskom Vladimira Putina na vlast i tada započinju reforme koje će biti detaljnije opisane u sljedećem dijelu rada.

REFORME RUSKIH ORUŽANIH SNAGA

Reforma oružanih snaga bila je predviđena još 1992. (prije donošenja vojne doktrine) i trebala se odvijati u tri faze: „osnivanjem novog Ministarstva obrane 1992., te izradom kompletnoga popisa sredstava kojima su raspolagale ruske oružane snage; u drugoj fazi (trebala je trajati od 1993. do 1995.) promijenila bi se struktura oružanih snaga (podjela na osnovne i mobilne snage); u trećoj fazi (1996.–2000.) oružane snage trebale su biti reorganizirane u pomorske ili teritorijalne skupine razmještene u graničnim područjima prema potencijalno najvećim izvorima ugroze Ruske Federacije“ (Ogorec 2008: 202). Sve do 2000. godine praktično nikakvi reformski procesi nisu započeti zbog financijskih razloga, ali i zbog previranja unutar vojno-političkih krugova, pa se kao početak ozbiljnih reformi može smatrati dolazak Vladimira Putina na mjesto predsjednika Ruske Federacije. Važnu promjenu predstavlja i dolazak Sergeja Ivanova na mjesto ministra obrane, inače prvog civila na tom položaju u ruskoj povijesti, koji je odmah povukao određene kadrovske poteze s ciljem provođenja zacrtanih reformi. Zanimljivo je da su predsjednik Putin i ministar Ivanov imali značajno različite stavove o modernizaciji oružanih snaga – Putin je želio modernizaciju nuklearnih snaga, a Ivanov se zalagao za visoko osposobljene i tehnološki modernizirane konvencionalne vojne snage (de Haas 2011: 14). Potreba razvoja snaga osposobljenih za asimetrično ratovanje svakako je išla u prilog viziji ministra Ivanova, ali unatoč tome asimetrično ratovanje nije vrednovano kao top prioritet u vojnim strateškim dokumentima, pa sposobnost nuklearnog odvratanja nije skinuta sa strateškog pijedestala. Reformski zahvati Putinove administracije sastojali su se od sedam temeljnih komponenti: „usavršavanje sustava državnog i vojnog upravljanja; optimizacija bojevog sustava formacijske strukture vojne organizacije; opremanje naoružanjem i vojnom tehnikom; povišenje mobilnosti i bojeve sposobnosti; razvoj socijalne infrastrukture; razvoj vojno-industrijskog kompleksa; osuvremenjivanje zakonodavstva koje uređuje problematiku obrane i oružanih snaga“ (Ogorec 2008: 205–206).

Već nakon prvog mandata ministra Ivanova kvalitativni pomaci su bili itekako vidljivi. Prije svega, uspostavljen je efikasan i transparentan civilni nadzor nad oružanim snagama, što je naravno bio zahtjevan zadatak. U tom je mandatu donesen

i cjelokupni zakonodavni okvir koji je predstavljao temelj bilo kakvih reformskih pothvata. Ivanov je u rujnu 2002. formirao Glavnu vojnu inspekciju Ministarstva obrane pomoću koje je imao uvid u realno stanje oružanih snaga. Jedna od najvažnijih promjena je trogranska reorganizacija oružanih snaga s tri samostalna roda umjesto dotadašnje petogranske strukture koja je ostavština Sovjetskog Saveza (de Haas 2011: 17). Uz reorganizaciju, jednako je važna, a dugoročno još i važnija, odluka o postupnom smanjenju brojnoga stanja oružanih snaga, te njihova, također postupna, profesionalizacija. Odlučeno je da se klasični sustav novačenja zamijeni ugovornim sustavom, za što je bilo potrebno izdvojiti 100 milijardi rubalja (oko 3 milijarde dolara) u razdoblju 2006.–2010. Profesionalizacija je postala strateški prioritet, ali je zbog održavanja operativne razine pričuvnog vojnog sastava, koja se ocjenjivala zabrinjavajućom, zadržana obveza služenja vojnoga roka. Treba naglasiti da je od 2008. obvezni vojni rok s dvije godine skraćen na godinu dana. Kad je riječ o brojnom stanju ruskih oružanih snaga, vidljivo je konstantno smanjenje – 2003. taj broj iznosio je 1,2 milijuna, dok je 2008. iznosio 1,027 milijuna ljudi, od toga u kopnenoj vojsci 395 tisuća, u ratnoj mornarici 142 tisuće, u zračnim snagama 160 tisuća, u strateškim snagama odvratanja 80 tisuća, te u potpornim i logističkim službama 250 tisuća; u sastavu pričuve je 20 milijuna ljudi (Tatalović *et al.* 2008: 355).

Značajni naponi uloženi su u poboljšanje socioekonomske dimenzije oružanih snaga, koja je dotad bila skoro u potpunosti zanemarena. Drastično je smanjena stopa kriminaliteta u oružanim snagama i broj dezertera, dok je zbog osjetnijeg povećanja standarda pripadnika oružanih snaga „prepolovljen broj časnika koji su prijevremeno napuštali vojnu službu (s 30 tisuća 2002. na oko 14 tisuća 2004. godine)” (Ogorec 2008: 214). Na početku svog drugog mandata ministar Ivanov je smanjio ovlasti Glavnog stožera, naravno uz blagoslov predsjednika Putina, čime je prisilio dotadašnjega načelnika, vrlo moćnog Anatolija Kvašnjina, na umirovljenje i time dodatno učvrstio i ojačao civilni nadzor nad oružanim snagama. Golts i Putnam ističu da je upravo sukob reformističkih snaga i konzervativnih zagovornika *statusa quo*, uglavnom visokih vojnih časnika, predstavljao nepremostivu zapreku za sve pokušaje modernizacije oružanih snaga. Čak je u razdoblju predsjednika Jeljcina postojao opipljiv strah od direktne vojne akcije protiv službene administracije s ciljem sprečavanja vojnih reformi (Golts i Putnam 2004: 129–132). Budući da u ruskoj povijesti nije bilo vojnih državnih udara, politička elita se nerado miješala u tzv. vojne poslove, „među političko-vojnom elitom postojao je simplificiran pogled da civilno-vojni odnosi nisu problem jer ne postoji povijesna tradicija ili suvremena indikacija prema vojnom državnom udaru” (Betz i Volkov 2003: 49). Iz dosad navedenog vidljivo je da je reformski put, koji je Putinova administracija nedvojbeno prešla, bio trnovit. Ulazak u novu, dotad u ruskoj povijesti nepoznatu eru civilno-vojnih odnosa najveći je pomak k modernizaciji, ali i demokratizaciji oružanih snaga, te kao takav predstavlja solidnu osnovu za transformaciju ruske vojske u modernu vojnu silu.

Svi opisani procesi u suštini čine stratešku pozadinu kvalitativnim pomacima koji su učinjeni kroz razvoj i transformaciju pojedinih grana i samostalnih rodova oružanih snaga. Stoga je potrebno upozoriti na rezultate reformskih procesa kroz koje su prošli, te istaknuti perspektive njihove daljnje modernizacije i razvoja.

Budući da su kopnene snage najbrojnija komponenta oružanih snaga, sasvim je logično da su od raspada Sovjetskog Saveza prošle kroz najveći redukcijski proces, „masa postrojbi Sovjetske armije od više od 200 divizija punog sastava, koje su postojale 1988., smanjena je gotovo na trećinu postrojbi i zapovjedništava razne namjene i taktičke razine“ (Ogorec 2008: 240). Sve su postrojbe raspoređene u šest vojnih okruga neposredno podređenih Glavnom zapovjedništvu Kopnene vojske: Moskovski, Lenjingradski, Privolžsko-uralski, Sibirski, Sjeverno-kavkaski i Dalekoistočni vojni okrug. Posebno su značajni Moskovski i Sjeverno-kavkaski vojni okruzi. Moskovski VO je najstariji, zauzima najveći dio europskog dijela Rusije na kojem su smješteni najznačajniji potencijali Ruske Federacije (prvenstveno gospodarski i demografski). Strateški najvažniji je svakako Sjeverno-kavkaski VO zbog geopolitičkog položaja, naime, on obuhvaća ruski dio Kavkaza koji za Rusiju predstavlja nepresušan izvor prijatni nacionalnoj sigurnosti. Zbog mogućnosti izbijanja lokalnih ratova i terorističkih napada, ruske postrojbe toga okruga su u konstantnom stanju pripravnosti i najaktivnije su u borbenim operacijama. Kopnene su snage od sovjetskih naslijedile karakter masovne mehanizacije, čije je održavanje s vremenom postalo golem teret za državni proračun. Održavanje i obnavljanje vojne tehnike kopnene vojske uvelike su limitirani njezinom glomaznošću, ali i strateškom orijentacijom na nuklearno odvracanje, što je u praksi oduzimalo prijeko potrebna sredstva konvencionalnim snagama (de Haas 2011: 12). Zbog promjene karaktera mogućih budućih sukoba došlo je i do promjene u taktičkom aspektu u kojem oklopno-mehanizirane snage gube ulogu. Treba naglasiti da se u oba rata u Čečeniji topništvo potvrdilo kao najkvalitetniji segment ruske kopnene vojske. U sastavu kopnenih snaga bile su i helikopterske postrojbe za transport i borbenu potporu, međutim, one su do kraja 2002. potpuno uključene u Ratno zrakoplovstvo i protuzračnu obranu. Kopnene snage su dobile i novu vrstu zadaća – mirovne operacije – zbog čega je u Glavnom zapovjedništvu ustrojen resor za mirovne operacije. Iz svega proizlazi da se može očekivati daljnji razvoj te grane oružanih snaga u znatno „manju, operativniju organizacijsku cjelinu koja može učinkovito odgovoriti zadaćama novog tipa“ (Ogorec 2008: 256).

Kao izrazito tehnička komponenta oružanih snaga, Ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana (PZO) bili su izrazito pogođeni i zanemarivani nakon raspada SSSR-a što je dovelo do kritičnoga stanja ove grane. O tome dovoljno govori činjenica da je „većina helikoptera bila stara 15–20 godina, a svi borbeni helikopteri Mi-24 bili su stariji od 20 godina, zbog čega ih je gotovo 70 posto trebalo remont i modernizaciju, borbeni zrakoplovi bili su otprilike u sličnom stanju“ (Ogorec 2008: 258). Od tehničkog aspekta mnogo značajniji je ljudski aspekt problematike Ratnog zrakoplovstva. Katastrofalna razina stručne osposobljenosti pilota posljedica je malog broja dnevnih naleta i odljeva kvalitetnoga kadra iz vojno-obrazovnih institucija, što je rezultiralo velikim brojem zračnih nesreća – u proteklih 15 godina rusko vojno zrakoplovstvo u različitim je vrstama nesreća izgubilo 200 letjelica (Lavrov 2011a: 52). Godine 2001. započinje plan modernizacije koji je trebao osuvremeniti tehnički i obrazovni aspekt vojnoga zrakoplovstva: „Rusko ratno zrakoplovstvo odreklo se

sovjetskoga načela naoružavanja specijaliziranim tipovima zrakoplova, te kao i većina drugih suvremenih oružanih snaga nastoji svoje postrojbe opremiti višenamjenskim borbenim zrakoplovima" (Ogorec 2008: 263). Jedinu su iznimku činili zrakoplovi MIG-31 čija je funkcija presretanje protivničkih zrakoplova, odnosno kontrola ruskog zračnog prostora. Sustav PZO-a, odnosno njegova zemaljska komponenta, sadrži 2000 uglavnom zastarjelih sastavnica s naznakom da je stanje popravljeno uvođenjem vrlo perspektivnoga sustava S-400 i razvojem najmodernijeg sustava S-500. Ukratko, unatoč golemim rezovima i zastarjelosti dijela opreme, ruski PZO i danas predstavlja „najmoćniju svjetsku protuzračnu obrambenu silu (kopnenu, op. a.)" (Lavrov 2011a: 74).

Gotovo identična situacija i problemi mogu se projicirati i na Ratnu mornaricu. I ova izuzetno tehnička grana oružanih snaga postala je sasvim oslabljena i ranjiva zbog nedostatka novca. Borbena spremnost Ratne mornarice s godinama je opadala zbog nekvalitetne i nedovoljne obuke i tehnički zastarjelih plovila, što je direktna posljedica nedostatka novca. Reforma Ratne mornarice započela je 1998. s ciljem etapnog preustroja do 2010. godine. Prije preustroja „Ratna mornarica je za svoje redovite životne potrebe trošila oko 90 posto proračunskih sredstava koja su joj pripala od ukupnog budžeta za obranu, dok je samo 10 posto bilo namijenjeno za njezin daljnji razvoj" (Ogorec 2008: 269). Većina novca uglavnom se koristila za održavanje postojećega stanja. To je dovelo do nekoliko nesreća s tragičnim posljedicama, a najpoznatije je potonuće podmornice *Kursk* i pogibija cjelokupne posade. Godine 2000. započinje smanjivanje brojnoga stanja mornarice, koje se od 2006. ustalilo na 142 tisuće ljudi. Proračunsko izdvajanje namijenjeno za razvoj povećano je na 40 posto, dok su se povećali izdaci za obnovu i izgradnju plovila. Valja napomenuti da je Ratna mornarica organizirana u četiri flote: Sjeverna, Pacifička, Crnomorska i Baltička, te Kaspijska flotila, a najznačajnije su Sjeverna i Pacifička flota jer posjeduju nuklearno oružje za strateško odvracanje.⁷ Dokaz značajnim pomacima je današnja ruska pomorska prisutnost u Južnoj Americi, Africi, Indiji i na Dalekom istoku (Renz i Thornton 2012: 49).

Specifičnost ruskih oružanih snaga je da se, osim podjele na grane i samostalne rodove, dijele na konvencionalne i strateške nuklearne snage. Potonje čini tzv. nuklearna trijada koju čine kopnene snage (samostalni rod strateških raketnih snaga), dijelovi mornarice (nuklearne podmornice) i dijelovi zrakoplovstva (strateški bombarderi). Najvažnija i najveća komponenta nuklearne trijade jesu strateške raketne snage koje su do 2000. godine posjedovale 2303 nuklearne glave. Sukladno sporazumu START II taj se broj do 2010. trebao smanjiti na 1500, no taj je sporazum zamijenjen novim (START III iz 2010.) koji nije iznjedrio smanjenje maksimalnog broja nuklearnog naoružanja. Strateške raketne snage imaju kvalitetan kadar, „to je ostao kadrovski najkvalificiraniji rod vojske, s najobrazovanijim časničkim sustavom koji je u visokom postotku (više od 80 posto) imao i neku od tehničkih visokoškolskih diploma" (Ogorec 2008: 227). Svojedobno se mornarička komponenta nuklearne trijade smatrala najperspektivnijom, međutim, nakon niza skandala i neuspjeha taj je status pripri-

⁷ O reformama u pojedinim flotama vidi: Boltenkov, 2011.

san Strateškim raketnim snagama. Zrakoplovna komponenta je najmanja, a još od vremena SSSR-a njezina je uloga u nuklearnoj trijadi sekundarna. Nuklearni arsenal ostaje važna poluga vanjskopolitičkog i sigurnosnog djelovanja Ruske Federacije. U vojnoj doktrini iz 2003. godine piše da je ključni cilj ruske sigurnosno-obrambene politike sprečavanje izbijanja nuklearnih ili konvencionalnih vojnih sukoba, pri čemu je jedan od načina za njegovo postizanje „očuvanje strateške stabilnosti i potencijala nuklearnog odvraćanja na potrebnoj razini“ (Main 2010: 15). Arbatov ističe da većina ruske političke elite percipira borbeno operativni nuklearni arsenal kao jedino nasljeđe bivšeg statusa i utjecaja u svijetu (Arbatov 2000: 16).

Drugi samostalni rod oružanih snaga čine zračno-desantne snage koje su sačuvale epitet elitnih vojnih snaga još od sovjetskih vremena. Upravo su one bile glavna udarna snaga Sovjetske armije pa su i opremane odgovarajućom tehnikom i opremom. Raspadom SSSR-a i erozijom cjelokupnih oružanih snaga razni problemi nisu mimoišli ni ovaj samostalni rod, a najbolji pokazatelj njihova stanja su veliki gubici tijekom sukoba u Čečeniji. Zbog toga se javila potreba za reformom prema kojoj su zračno-desantne snage trebale postati potpuno profesionalizirana vojna struktura (Lavrov 2011b: 33). Usprkos percepciji visoko mobilnih elitnih postrojbi zračno-desantne snage nisu u potpunosti reformirane prema osmišljenim planovima, što se najbolje pokazalo u ratu u Gruziji.

Godine 1998. formirane su svemirske snage kao samostalan rod oružanih snaga, koje tek 2001. započinju svoj razvoj adekvatnim financiranjem. Treba reći da je od 2000. do 2004. lansirano 125 novih satelita s bitnom napomenom da je tek 36 posto tih satelita vojnog ili mješovitog karaktera (vojno-civilnog), što je bitni pomak u odnosu na sovjetsko razdoblje. Također, za razliku od sovjetskog doba kad su prevladavali fotoizvidnički sateliti, sada dominiraju komunikacijski i navigacijski sateliti (Ogorec 2008: 289). Utvrđeni prioriteti razvoja svemirskih snaga su sljedeći: „Povećanje ‘svemirskog parka’ na ukupno 60 čisto vojnih satelita različite namjene; modernizacija navigacijskih satelita *Glonass* na standard *Glonass-M*; standardizacija raketa-nosača na modele *Soyuz-2* i *Salyut-3*; daljnji razvoj novog tipa rakete-nosača *Angara*; razvoj *satelita-lovca*; razvoj fotoizviđačkog satelita *Kobalt*; modernizacija svemirske baze *Plesetsk*, koja bi u perspektivi zamijenila sadašnju glavnu svemirsku bazu *Bajkonur*“ (Ogorec 2008: 290).

AKTUALNI REFORMSKI PROCESI

Rezultati dosad navedenih reformskih procesa pretvorili su ruske oružane snage u respektabilnu vojnu silu, što se manifestiralo u kolovozu 2008. u rusko-gruzijskom sukobu.⁸ Upravo je on bio najbolji pokazatelj kvalitativnoga napretka koji je dotad

⁸ Zbog konstantnog priljeva ruskih putovnica na područja Abhazije i Južne Osetije stvorena je formalna ruska manjina unutar Gruzije, koju je Moskva zbog obveza istaknutih u strateškim dokumentima obvezna štiti, ako je potrebno i pomoću vojnih operacija (de Haas 2011: 18).

postignut. Unatoč evidentnoj efikasnosti ruskih operacija, ovaj kratki sukob je na površinu izbacio gomilu problema s kojima se službena Moskva morala suočiti, te je na inicijativu predsjednika Medvedeva započela nova reforma. Svrha reforme očituje se u želji za „transformacijom ruske vojske u fleksibilnu i modernu silu koja će biti sposobna uspješno se nositi s novim sigurnosnim izazovima, te participirati u operacijama upravljanja krizama, uspostavljanja mira i protuterorističkim misijama“ (Liaropoulos 2008: 43). Tadašnji ministar obrane Anatolij Serdjukov najavio je „novu fazu vojne reforme, obećavši najradikalnije vojne promjene još od 1945.“ (McDermott 2009: 74). Novu vojnu doktrinu⁹ potpisao je predsjednik Medvedev u veljači 2010., iako je proces njezina kreiranja započeo još 2005.¹⁰ Ključna terminološka diferencijacija u novoj doktrini odnosi se na pojam *opasnosti* nasuprot *ugrozama* (prijetnjama), pri čemu prve ne odlikuje direktna vojna prijetnja već u specifičnim okolnostima mogu izazvati istu te prerasti u ugroze koje odlikuje visok stupanj direktne vojne prijetnje (McDermott 2011: 15). Najuočljiviji problem s kojim se ruska vojska suočila u tom sukobu je zastarjelo neadekvatno oružje¹¹ i nedovoljna osposobljenost vojnika za rukovanje modernim naoružanjem. Kako bi problemu stao na kraj, predsjednik Medvedev je u desetogodišnjoj projekciji vojnoga proračuna (2010.–2020.) predvidio izdvajanja od 13 trilijuna rubalja (425 milijardi dolara) za modernizaciju naoružanja, logističke potpore, obavještajnih tehnologija i sl., čime bi do 2020. godine udjel najmodernijeg naoružanja iznosio 70 posto (de Haas 2011: 21).

Što se tiče personalnog aspekta, predviđeno je daljnje reduciranje brojnoga stanja sa sadašnjih 1,13 milijuna na milijun ljudi, uglavnom je riječ o časničkim mjestima, a treba istaknuti da se ta mjesta neće potpuno ukinuti jer će veći dio njih biti preimenovan u dočasničke ili čak civilne dužnosti (Ogorec 2009: 25). Time se pokušava uspostaviti prijeko potrebna hijerarhijska ravnoteža koja ni u proteklom razdoblju nije riješena, a direktna je posljedica stagnacije iz 1990-ih. Postojeća neravnoteža očituje se u tzv. „obrnutoj hijerarhijskoj piramidi“, odnosno u „postojanju mnogo većega broja časnika s višim činovima u odnosu na one s nižim činovima“ (Ogorec 2009: 26). Unatoč zacrtanim ciljevima koji streme k postupnoj profesionalizaciji vojske, zasad se potonja uvelike temelji na regrutiranim vojnicima (80%), što znači da je tek 10 posto vojske spremno na trenutno operativno djelovanje (Renz 2010: 62). Planirano je prestrukturiranje vojnih distrikata u četiri operativno-strateška zapovjedništva: Zapad, Istok, Centar i Jug s ciljem „kvalitetnijeg zapovijedanja i kontrole nad vojnim jedinicama, ne samo kopnenima, već mornaričkima i zračnima, te tzv. ostalim jedinicama kao što su interne i graničarske“ (de Haas 2011: 24). Svojevrсна racionalizacija sustava pokušat će se ostvariti ukidanjem divizijskog ustroja kopnenih snaga i njihovim prelaskom na brigadni sustav s mnogo manje vojnika i

⁹ Najviše pažnje i kritika izazvalo je smještanje NATO-a u sam vrh trenutnih „opasnosti“ zajedno s proliferacijom oružja za masovno uništenje, globalnim terorizmom i širenjem članova nuklearnog kluba (Main 2010: 13).

¹⁰ Detaljnije o navedenom procesu vidi: McDermott, 2011.

¹¹ Karikaturalan opis suvremene ruske vojne opreme dao je ruski vojnik sudionik rata u Gruziji: „Oprema je za parade, ali neadekvatna za borbu“ (McDermott 2009: 79).

samostalnijim djelovanjem po uzoru na zapadne vojske. U rusko-gruzijskom sukobu pukovnijsko-divizijska struktura pokazala se neadekvatnom i zastarjelom, stoga će u što skorije vrijeme biti zamijenjena fleksibilnijom brigadnom strukturom, „brigade bi neposredno bile ustrojbeno vezane za operativno-taktička zapovjedništva razine najbliže razini armijskog korpusa, a oni za vojne okruge“ (Ogorec 2008: 27). Na temelju postavljenih ciljeva Renz iščitava da se „važnost tradicionalnih percepcija prijatni koje su dominirale ruskim obrambenim planiranjem u prošlosti, kao što je veliki rat s NATO savezom ili drugim državama, smanjuje“ (Renz 2010: 59).

Iz navedenih reformskih zahvata i ciljeva, prvenstveno smanjenja brojnoga stanja oružanih snaga, proizlazi potreba za reduciranjem glomaznog administrativnog aparata na čelu s Ministarstvom obrane i Glavnim stožerom, stoga će i upravni aparat doživjeti određeno smanjenje kadrova. Sve to iziskuje restrukturiranje vojnog obrazovanja i vojnog obrazovnog sustava, povećani su zahtjevi za specijalizacijom kadrova, u sve većoj mjeri civilnih struka, te će doći do ukidanja nepotrebnih sovjetskih ostataka. Tako se sustav vojnog obrazovanja namjerava sa „sadašnjih 15 vojnih akademija, 4 vojna univerziteta i 46 raznih vojnih učilišta i instituta svesti na 3 vojna školsko-znanstvena centra, 6 vojnih akademija i 1 vojni univerzitet“ (Ogorec 2008: 28).

ZAKLJUČAK

Rusija je definitivno prešla značajan put transformacije vlastitih oružanih snaga, međutim, postavlja se pitanje u kojoj mjeri oružane snage u sadašnjem stanju odražavaju i slijede ruske vanjskopolitičke ciljeve, odnosno etabliranje velesile u postojeći svjetski poredak. Prevladavanje bipolarne svijesti i suštinsko prestrukturiranje civilno-vojnih odnosa neupitno su najznačajnija postignuća koja su se prvenstveno ostvarila unutar političke sfere. Sadašnja politička konstelacija baštini reformsku tradiciju započetu nakon dolaska Vladimira Putina na predsjedničko mjesto, koja u strateškoj konstrukciji sigurnosne i obrambene politike uvelike uvažava postmoderne izazove s kojima se suočavaju suvremena društva, ali i međunarodna zajednica u cjelini. Oružane snage ostaju nezamjenjivi akter u rješavanju značajnoga broja spomenutih izazova, te se njihova transformacija u modernu, visoko tehnologiziranu, operabilnu i fleksibilnu organizaciju nameće kao prioritetan cilj svih država koje tendiraju prema statusu velike svjetske sile. Rusija je odabrala taj put i na razini formalno-strateškoga okvira postavila je temelje operacionalizaciji istoga. Naravno, kao što je u radu predstavljeno, strateški dokumenti u dobrom dijelu slučajeva na nerealan način odražavaju postojeće uvjete reformskih zahvata i time umanjuju mogućnost implementacije. Konstantan tranzicijski karakter političkog sustava i nedovoljno konkurentna ekonomija, uz naslijeđene interne probleme oružanih snaga, uvelike su determinirali sve dosadašnje modernizacijske inicijative, te su rusku vojsku stavili u svojevrsan raskorak između mogućnosti i težnji. Unatoč tome, ruska vojska je respektabilna vojna sila u svjetskim razmjerima, a njezinu će sudbinu, uz financij-

ske mogućnosti, odrediti politički kurs službenih administracija. Drugim riječima, demokratizacija ili poluautokratski *status quo* ključne su varijable koje će odrediti status oružanih snaga unutar ruskoga društva – moderne i fleksibilne sigurnosne institucije ili konzervativnog katalizatora nesigurnosti.

LITERATURA

- Arbatov, Alexei. 2000. *The Transformation of Russian Military Doctrine: Lessons Learned from Kosovo and Chechnya* (The Marshall Centre Papers No. 2). Garmisch-Partenkirchen: The George C. Marshall European Centre for Security Studies. http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/MCDocs/files/College/F_Publications/mcPapers/mc-paper_2-en.pdf (pristupljeno 18. prosinca 2012.).
- Barić, Robert. 2000. Vojna doktrina Ruske Federacije. *Polemos* 3 (1): 87–109.
- Betz, David i Valeriy Volkov. 2003. The False Dawn of Russian Military Reform. *Georgetown Journal of International Affairs* 4 (2): 45–51. <http://www12.georgetown.edu/sfs/publications/journal/Issues/sf03/Betzlocked.pdf> (pristupljeno 12. prosinca 2012.).
- Boltenkov, Dmitry. 2011. Reform of the Russian Navy. U: *Russia's New Army*, ur. Mikhail Barabanov. Moskva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies.
- Giles, Keir. 2007a. *Payand Allowances in the Russian Armed Forces: A Guidance Note*. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=94468> (pristupljeno 20. studenog 2012.).
- Giles, Keir. 2007b. *Military Service in Russia: No New Model Army*. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=CAB359A3-9328-19CC-A1D2-8023E646B22C&lng=en&id=94469> (pristupljeno 20. studenog 2012.).
- Golts, Alexander i Tony Putnam. 2004. State Militarism and It's Legacies: Why Military Reform Has Failed in Russia. *International Security* 29 (2): 121–158. <http://iis-db.stanford.edu/pubs/20767/putnam.pdf> (pristupljeno 18. prosinca 2012.).
- de Haas, Marcel. 2011. *Russia's Military Reforms: Victory after Twenty Years of Failure?* Clingendael Paper No. 5. Hague: Netherlands Institute of International Relations. http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20111129_clingendaelpaper_mdehaas.pdf (pristupljeno 18. prosinca 2012.).

- Konovalov, Alexanderi Sergei Oznobishev. 1999. *Russian Armed Force: Perspectives of Military Reform and Evolution of the Military Doctrine*. Moskva: Institute for Strategic Assessments. <http://www.nato.int/acad/fellow/97-99/konov-oznob.pdf> (pristupljeno 18. prosinca 2012.).
- Lavrov, Anton. 2011a. Reform of the Russian Air Force. U: *Russia's New Army*, ur. Mikhail Barabanov. Moskva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies.
- Lavrov, Anton. 2011b. Reform of the Airborne Troops. U: *Russia's New Army*, ur. Mikhail Barabanov. Moskva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies.
- Liaropoulos, Andrew. 2008. The Russian Defence Reform and its Limitation. *Caucasian Review of International Affairs* 2 (1): 42–49. http://criaonline.org/Journal/2/Russian%20defence%20reform%20and%20its%20limitations%20by%20Liaropoulos_done.pdf (pristupljeno 12. prosinca 2012.).
- Main, Steven. 2010. *The Mouse that Roared, or the Bear that Growled? Russia's Latest Military Doctrine*, Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom. http://www.voltairenet.org/IMG/pdf/Russia_s_Latest_Military_Doctrine.pdf (pristupljeno 20. studenog 2012.).
- McDermott, Roger. 2009. Russia's Coventional Armed Force and Georgian War. *Parameters Quaterly* (39): 65–80. <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/09spring/mcdermott.pdf> (pristupljeno 12. prosinca 2012.).
- McDermott, Roger. 2011. Russia's Conventional Armed Force, Reform and Nuclear Posture to 2020. U: *Russian Nuclear Weapons: Past, Present and Future*, ur. Stephen Blank. Carlisle: Strategic Studies Institute, US Army War College.
- Ogorec, Marinko. 2009. Nova reforma ruskih oružanih snaga: iskustva iz rusko-gruzijskog sukoba. *Polemos* 7 (2): 11–23.
- Ogorec, Marinko. 2008. *Putinova Rusija: Novi uspon stare vojne sile*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Renz, Bettina. 2010. Russian Military Reform: Prospects and Problems. *The RUSI Journal* 155 (1): 58–62. http://www.academia.edu/938813/Russian_military_reform_prospects_and_problems (pristupljeno 12. prosinca 2012.).
- Renz, Bettina i Rod Thornton. 2012. Russian Military Modernization: Cause, Course and Consequences. *Problems of Post-Communism* 52 (1): 44–54. http://www.academia.edu/1473381/Russian_Military_Modernization_Cause_Course_and_Consequenc (pristupljeno 12. prosinca 2012.).
- Tatalović, Siniša, Anton Grizold i Vlatko Cvrtila. 2008. *Suvremene sigurnosne politike: države i nacionalna sigurnost početkom 21. stoljeća*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

- Umbach, Frank. 2002. *Future Military Reform: Russia's Nuclear and Conventional Forces*. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=96511> (pristupljeno 20. studenog 2012.).
- Vukadinović, Radovan. 1996. Rusija u potrazi za sigurnošću. *Politička misao* 33 (2–3): 152–167.
- Vukadinović, Radovan. 2001. *Međunarodni odnosi od hladnog rata do globalnog poretka*. Zagreb: Agencija za komercijalnu djelatnost.
- Žabkar, Anton. 1998. Preoblikovanje strategijskog odnosa sila i oružanih sukoba na kraju tisućljeća – novi istraživački izazovi. *Polemos* 1 (1): 125–148.

THE GENESIS OF THE REFORM PROCESSES OF THE RUSSIAN ARMED FORCES

Dražen Barbarić

Summary

The author attempts to chronologically and segmentedly summarize the most important processes and procedures by which it was attempted to modernize and professionalize the Russian army. The paper deals exclusively with the post-Sovietic period of Russian statehood, and tries to briefly introduce geostrategic position in which Russia found itself in that period, which largely determined the directions of many reforms. In demonstrating the socioeconomic breakdown of the defense system the wish is to emphasize and highlight the selective effectiveness of the reforms without losing critical distance, the inadequacies of the latter are being highlighted, and the circumstances and elements that have proven to be the key barriers to them. The contours of recent strategic objectives in the development of the Russian army, and the potentiality of their efficient achievement are shown in the paper.

Key words: Russian military force, military doctrine, modernization and professionalization, civic-military relations, Russian-Georgian war.